

Nr 408.

Av herr **Sandberg**, *angående utredning om åtgärder till främjande av täckdikningen i Norrland.*

En rätt utförd täckdikning av åkerjorden är av grundläggande betydelse, såväl då det gäller att höja jordens skördeavkastning som, och framförallt, då man åsyftar att möjliggöra en rationalisering av själva jordbruksdriften. På skiften med små tegar och öppna diken är användningen av maskiner i hög grad försvårad. Särskilt gäller detta i fråga om de större och mera arbetsbesparande traktordrivna redskapen och maskinerna, som komma till användning för jordens bearbetning och för skörden. Om de stora fördelar, som de mekaniska hjälpmedlen numera erbjuda, skola kunna till fullo utnyttjas, så måste fälten vara av den storlek, att icke för- och efterarbetena vid maskindriften bliva av nämnvärd omfattning.

Genom åkerjordens täckdikning återvinnes också en icke så liten areal, som annars åtgår för de öppna dikena. Vidare är det för ogräsens effektiva bekämpande nödvändigt, att dikesrenarna komma bort i största möjliga utsträckning.

Utan att här vidare ingå på förevarande ämne kan man fastslå, att täckdikningen har en mycket stor betydelse för en bättre och billigare jordbruksdrift.

Genom de fördelaktiga statslån, som numera kunna erhållas för inköp av maskiner för gemensam användning, kunna även de mindre jordbrukarna komma i tillfälle att tillgodogöra sig moderna mekaniska hjälpmedel i jordbruksarbetet. Ofta kunna emellertid maskinerna av anledning som förut nämnts icke utnyttjas så fullständigt och fördelaktigt som önskligt vore.

För närvarande är frågan om förstärkning av de ofullständiga jordbruken en sak av stor aktualitet. Utökningen av de alltför små arealerna får ske på olika vägar, såsom inköp av tillskottsjord, sammanläggning av små brukningsdelar till större sådana eller utvidgning av åkerarealen genom nyodling. Under alla förhållanden bör emellertid täckdikning ingå såsom ett viktigt led i planerna på en rationalisering av det mindre jordbruket. Även där arealen är eller måste förbliva jämförelsevis liten, kan densamma, om den är täckdikad, brukas med betydligt större fördel med maskinernas hjälp än annars. En utökning av brukningsdelarnas storlek, t. ex. genom sammanläggning eller tillköp av jord, är för övrigt åtgärder, som det måste taga ganska lång tid att i någon större omfattning genomföra. Vad som står att vinna i fråga om rationalisering genom täckdikning kan däremot jämförelsevis snart ernås.

Storleken av den täckdikade delen av åkerarealen är mycket växlande i

olika delar av vårt land. Enligt 1937 års jordbruksräkning utgör medeltalet för hela riket 28,6 %. Täckdikningen har i regel sin största omfattning inom de län, som tillhöra södra och mellersta Sveriges slättbygder, medan den samma i betydligt mindre utsträckning genomförts i skogsbygderna i samma delar av landet och allraminst i norra Sverige. Främst står Västmanlands län med procenttalet 59,9, och därefter komma Östergötlands med 59,3 % och Malmöhus län med 58,5 %. För norrlandslänen äro motsvarande siffror: Gävleborgs län 22,1 %, Västernorrlands län 6,5 %. Jämtlands län 12,7 %, Västerbottens län 5 % och Norrbottens län 5,7 %.

Av de anförda siffrorna framgår, att den täckdikade arealen är mycket liten i övre Norrland. Detta är så mycket mer beklagligt som just kravet på en rationalisering av jordbruket är särskilt starkt, då det gäller denna landsända, emedan brukningsdelarna därstädes i de flesta fall äro av ringa storleksordning. Frågan om täckdikningen såsom ett led i jordbrukets rationaliseringssträvanden är därför i särskilt hög grad en norrlandsfråga. Alla vägar, som leda till ett för jordbruket bättre ekonomiskt resultat, måste beträdas, och man kan anse en ökad täckdikning vara en av de viktigaste av dessa.

Täckdikningens utförande ställer sig emellertid dyrare i Norrland än annorstädes i vårt land, detta bland annat av den orsaken, att det viktigaste materialet, nämligen tegelrören, blir fördyrat på grund av fraktkostnader. Inom större delen av övre Norrland har man åtminstone icke ännu kunnat med framgång upptaga tillverkning av tegelrör, emedan tillgång till lämplig lera saknas. Rören måste därför tagas från annat håll, vanligen från tegelbruk i Uppland. Täckdikning med rör förekommer därför endast i mindre omfattning i övre Norrland.

Måhända kunna närmare undersökningar och ytterligare försök leda till upptagande av tegelrörstillverkning även i övre Norrland. Kanske kan också annat lämpligt och tillförlitligt material än tegelrör utfinnas, om saken göres till föremål för närmare forskning och försök. (Här bortses från det kända förhållandet, att täckdikning på myrmark med fördel utföres med trä som material.) Flera tekniska problem finnas på ifrågavarande område, vilka böra undersökas och om möjligt lösas; detta även med tanke på de särskilda förhållandena i Norrland.

En sak, som också bör uppmärksammas, är behovet av kunnig arbetsledning vid en intensifierad täckdikning.

Staten lämnar för närvarande visst stöd åt täckdikningsverksamheten. Detta stöd är emellertid för otillräckligt för att verksamheten skall på allvar komma i gång inom här åsyftade områden. Hur de åtgärder närmare skola vara beskaffade, som skola kunna kraftigt befrämja täckdikningen i Norrland, bör emellertid göras till föremål för utredning snarast möjligt.

Med anledning av riksdagens beslut 1940 tillkallade Kungl. Maj:t samma år sakkunniga för att verkställa förberedande undersökning angående åtgär-

der för det norrländska näringslivets förkovran. De sakkunniga hava slutfört sitt uppdrag och avlämnat sitt betänkande hösten 1943. Enligt vad som angives i årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, har chefen för jordbruksdepartementet bemyndigats att tillkalla utredningsmän för att fortsätta utredning och avgiva förslag rörande det norrländska näringslivets förkovran. Det torde dock komma att dröja avsevärd tid, innan den nya norrlandsutredningen blir färdig med sitt slutbetänkande. Det är därför nödvändigt, att här ifrågavarande sak snarast möjligt göres till föremål för utredning, antingen genom den bebådade norrlandsutredningen eller på annat sätt.

Med hänvisning till det sagda får jag alltså yrka,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning snarast möjligt av frågan om åtgärder för ett verksamt främjande av täckdikningen i Norrland och om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 23 januari 1944.

O. E. Sandberg.